

Андрій ЛЮБКА – поет, прозаїк, перекладач, есеїст. Народився 3 грудня 1987 р. в місті Ризі (Латвія). Довгий час мешкав у місті Виноградіві Закарпатської області. Закінчив Мукачівське військове училище та – 2009 року – факультет української філології Ужгородського національного університету, 2014 року – магістратуру з балканістики Варшавського університету. Нині живе в місті Ужгороді.

Автор збірок поезій «Вісім місяців шизофренії» (2007), «ТЕРОРИЗМ» (2008), «Сорок баксів плюс чайові» (2012), книжки прози «КІЛЕР» (2012) та збірки есеїв і колонок «Спати з жінками» (2014). Учасник численних культурних заходів в Україні, Німеччині, Чехії, Польщі, Латвії, Литві, Росії, Сербії, Македонії, Чорногорії, Австрії, Туреччині, Бразилії. Вірші та переклади друкував у журналах «Київська Русь», «ШО», «Всесвіт», «Потяг-76», «Post-Поступ», альманахах «Джинсове покоління», «Карпатська саламандра», «Корзо», «Кур'єр Кривбасу» та ін.

Лауреат літературних премій «Дебют» (2007) і «Київські лаври» (2011). Окремі твори перекладено англійською, німецькою, китайською, португальською, російською, чеською, польською, сербською, македонською, литовською, словацькою та угорською мовами. 2012 року в австрійському видавництві «BAES» видано збірку віршів «Notaufname» німецькою мовою. 2013 року в польському видавництві «Viuo literackie» вийшла польськомовна збірка оповідань «Killer» у перекладах Богдана Задури.

КОРОНАЦІЯ

Оповідання

Це був ранок перед коронацією. У кімнаті нічого не вказувало на особливий, урочистий статус цього дня, все залишилося таким само, як учора: велике вікно й масивні штори, що розбігалися донизу V-подібним вирізом, ліжко й бароковий портрет бородатого чоловіка в пишному вбранні, вочевидь, аристократа; камін і дзеркало над ним; круглий дубовий, але вишуканий стіл, п'ять стільців навколо нього; шапка з годинником, стрілки й цифри на якому

виблискували позолотою; бордовий м'який килим із жовтавим обрамленням та левом у центрі – на підлозі; тьмяно-блакитна гравюра королівських ловів на стелі; стіни, бездоганно вкриті оксамитом гранатового кольору; срібний семиколонний підсвічник на столі; височезні білі двері з бронзовою ручкою у формі змії з відкритою пащекою... На ліжку спав чоловік, недбало розкинувши руки й ноги на всю ширину, немовби плив або повз; він лежав на животі, а обличчя його ховалося в подушках – мабуть, від ранкового світла. Шостий стілець із комплексу стояв біля ліжка. На ньому сиділа підкреслено скромно вбрана жінка: довга чорна сукня, яка закривала плечі й закінчувалася біля ніг у чорних черевичках на невисокому підборі; брошка розміром із горіх у вигляді птахи з діамантами на місці очей; чорне волосся, зібране в пучок елегантним метеликом. Можна було б припустити, що це черниця, але вся її гордовита, породиста постава заперечувала це. Як і обличчя з довершеними й гармонійними лініями, яке світилося сніжною білістю на фоні чорного одягу.

Анжела сиділа біля його ліжка вже півтори години. Саме її Стефан попросив розбудити його. Зрештою, саме вона сиділа біля його ліжка й увечері в суцільній темряві, коли він довго не міг заснути і час від часу голосно зітхав. Які слова на початку дня треба сказати людині, яку сьогодні коронують? Як поводитися з не-королем, який за кілька годин стане ним? Понад дві години тому Анжела прокинулася, швидко вдягнулася і непропорційно довго до попереднього поспіху стояла перед дзеркалом, розчісуючи волосся. Немов намагалася якомога довше відтягувати момент, коли доведеться пройти через вісім кімнат до спальні Стефана, щоб розбудити його і почати приготування до коронації.

Жінка безшумно пройшла в півтьмі через західне крило палацу й немов просочилася в кімнату Стефана, не здійнявши й найменшої звукової хвилі, шурхоту, скрипу. Спальня чайлася в передранковому мороці, як у темному молоці. Той, хто створював і оздоблював цю кімнату, знався на магії кольору. Червоний, бордовий і темно-жовтий домінували, створюючи ілюзію ошатності, заможності, міцного спокою. Натомість вікно, вікно з кожною хвилиною все більше загорялося: денне світло набирало на силі й на фоні кривавої теміні робилося не білим, а ніжно-золотавим. Ніч поволі ставала днем, і ця сутичка, цей конфлікт кольорів відвойовував собі метр за метром спальні, наповнюючи її таким світлом, яке видавалося сплетенням із тонких, майже невидимих ниточок, світлом, яке

хотілося помацати, і світлом, в якому можна було загрузнути, немов у сипучому піску, – либонь, саме в таких сітях із променів плутаються наші душі, повертаючись із сновидних марень назад у тіло. Результатом цього двоюбою золота й крові користалася, як це завжди буває, третя, невоююча сторона. Поки денне світло важко й повільно борювалося з темно-червоними сутінками, заганняючи їх назад в оксамит, килим, дерево, кутки й затінені закутки, тріумфувала, пожираючи всю цю кольорову гамму, стеля. Саме там, нагорі, відбувалася кульмінація простору: темно-блакитний колір настельної гравюри, підсвічений знизу жовто-червоним, створював якийсь особливий різновид саява – небесний і урочистий. Саме дивлячись на це таємниче свято неба, мусили прокидатися королі.

Панувала тиша, нечутним було навіть дихання. Анжела непорушно сиділа біля ліжка, і спинка стільця цілком могла б конкурувати з бездоганно прямою лінією спини жінки, яка жодного разу за цей час не здригнулася і не поворухнулася. Вона боялася необачним рухом завчасно розбудити Стефана. Для початку їй потрібно було знайти слова, якими б годилося привітати майбутнього короля. Жінка навіть не дивилася на нього, її погляд був спрямований у протилежному напрямку – на дзеркало, в якому відбивалося і вікно, і вся кімната, і ліжка, і чоловік на ньому, і вона сама. Саме там, у палаючій скляній поверхні дзеркала, Анжела прагнула знайти слова, які мала б зараз вимовити.

Її руки лежали на колінах, тонкі продовговаті пальці зібрані в кулак. Із приходом ранку можна було помітити, що руки ці ще біліші за блідість її обличчя, з чого можна було зробити висновок, що пальці були не просто складеними в кулак, а до болю стисненими; вся сила, яка була в цій жінці, вся її лють і любов, її розпач і крик, що застиг у горлі, слова, які закам'яніли в ній, ніч, яка з неї не вийшла, – усе, що було в цій жінці, було стисненим, sprужиненим у ці на позір малесенькі кулачки. Анжела собою, своєю поставою уособлювала закляття, і вона розуміла це. Закляття пробудження. Досить було їй поворухнутися – і все мало б уводномить розсипатися на міріади друзок, тому вона заклала, як скульптура: сила, міць, енергія, струм, який був у ній, міг триматися купи тільки в цій єдиної можливій позі. Анжела була заклатою, вона була щільно закупореною посудиною, в якій бовтався, немов під часу шторму, непогамовний розряд невідворотного.

II

Це був ранок перед коронацією, і місто за вікном гучно до неї готувалося. Здавалося, що всі мешканці водночас заходилися щось робити, та що там мешканці – всі істоти повилазили зі своїх лігв і нір, щоб взяти участь у вселенському мурашнику, який на долю простолюдина випадає раз на життя – в урочистості коронації.

І не тільки простолюдина, бо навіть монархи рідко удостоюються честі брати участь у коронації. Боляче бути міщанином і розуміти, що ніколи блакитна кров не потече твоїми жилами, але ще пекельніші муки переживають ті члени найсвітлішої родини, які народилися в королівській сім'ї, але їм так і не суджено сісти на престол. Здається, ближчих до корони немає, але все життя вони проведуть на других ролях, на запасній сцені, поза світлом слави й уселенської любові. Бо королем може бути тільки хтось один.

Коронація також буває лише раз, тому вся галаслива метушня, яка панувала в місті, була піднесеною й радісною. Звідусіль чулися вигуки, іржали коні, тягнучи підводи з водою, якою молоді жінки мили бруківку в центрі міста, свистіли жандарми на перехрестях, завзято жестикулюючи й розводячи в різні боки потоки гужового транспорту, хлопчиська-газетярі у фірмових картатих кашкетах плуталися під ногами перехожих, наполегливо пропонуючи купити газету з біографією Стефана й розкладом святкових богослужінь у храмах міста. Долинав стукіт молотків, які безупинно вдарялися об дерево на міському Ринку, де будували амфітеатр для знаті, що хотіла першою почути промову короля. Між робітниками де-не-де походжали вельможі, відповідальні за вчасне і якісне виконання замовлених робіт; їхній знервований і втомлений вигляд, запалі, вигаслі й почервонілі очі вказували на те, що ось уже кілька днів і ночей вони у своїх турботах провели без сну й відпочинку. Зовсім по-іншому – свіжими й бадьорими – виглядали купці, які відкривали свої крамнички та покрикували, пришвидшуючи служок, котрі розкладали товар, різноманітні наїдки й напої, готуючись до небувалої святкової торгівці.

Шмигали сюди-туди військові, шукаючи свій підрозділ. Кожен різновид військ вислав до столиці свій найкращий відділ, який мав віддати честь новому Головнокомандувачу, королю. Солдати, багато з яких уперше приїхали до найбільшого міста країни, цілу ніч швендяли кнайпами, горлаючи пісень, лигаючи ром й затискаючи в обіймах пишнотілих служниць,

тому зараз із важкими головами продиралися крізь натовпи посполитого люду на шиккування в центрі міста. Піхотинець вітався з артилеристом, кавалерист – з офіцером флотилії; в очах рябіло від натертих до блиску кокард, орденів, зірок на погонах, зброї, парадної форми, чорних чобіт, на яких відбивалося ранкове сонце.

Грюкали й дзенькали музиканти королівського оркестру, зграйкою збігшись біля центрального собору й поволі дістаючи з чохлав свої інструменти. Площею розливалася какофонія молотків, криків, знервованої лайки, бубна, сурми і скрипок, щоби раптом змовкнути під ваговитим дзвоном годинника з вежі собору – бем, бем, бем, і так сім разів. Настав ранок коронації.

Одразу за собором робітники під наглядом жандармів і військових повільно штовхали височезну конструкцію на дерев'яних колесах, покриту чорним сукном. Вона була схожа на троянського коня. Навколо неї з'юрмилося стільки вельмож і армійців, які з такою пильною увагою стежили за її переміщенням і встановленням, що можна було зробити висновок – конструкція ця мала якесь особливе значення. Робітники, крекчучи, виштовхали її на самий центр маленької площі за собором. Можливо, це була сцена, з якої монарх мав привітати свій народ?

III

Це був ранок перед коронацією, і місто за вікном гучно до неї готувалося, немов намагаючись розбудити Стефана. Зрештою, він і сам уже давно прокинувся, але не хотів цього усвідомлювати. Навіть крізь подушки й заплющені повіки відчував, що кімната повниться холодним сьйвом світанку. Чув, що місто закипіло метушнею, а палац – святковими приготуваннями.

Відчував кожною своєю клітинкою, що в кімнату ще годину тому зайшла Анжела – нечутна, як привид, тривожна, як морок, плавна, як світло. Вона сиділа зовсім поруч, і здавалося, що обоє зайняті тим само заняттям – не дати відчути іншому свою присутність, не видати її скрушним видихом, нервовим рухом.

Анжела сьогодні мала розбудити Стефана, і він про це знав. Тому й лежав, не рухаючись, дякуючи їй за останню розкіш кількох хвилин напівдрімоти в ліжку. Вона була його будильником, механізмом долі, який мав сьогодні штовхнути його під корону. Цілу ніч Стефан не спав, крутився в ліжку, провалюючись у чорну тяжку безодню дрімоти, цілу ніч намагався звідти видряпатися, раничи руки та обдираючи шкіру, шия його затекла від довгого вдивляння вгору,

туди, де був вихід, де був його порятунок. Цілу ніч вилізав він звідти, але так і не виліз...

Ще вчора йому здавалося, що краще взагалі не спати. Бо якщо заснути ввечері – прокинешся зранку королем, світ зміниться. Якщо ж не заснути – то можна і не впасти в безодню, з якої ніколи не виберешся. Коли він почув чи, радше, відчув, як відчинилися двері й у кімнату запливла Анжела, було вже пізно і засинати, і прокидатися. Світло нового дня було його вироком, його призначенням, його ешафотом. Сьогодні він мав стати королем.

Як довго Стефан мріяв про це! Ціле, цілісіньке життя йому здавалося, що саме він, а не його двоюрідний брат – цей, чесно кажучи, невихований грубий мужлан – має сидіти на троні й дарувати своєму народу й країні радість мудрого керування. Ціле життя, від перших усвідомлених хвилин він хотів стати монархом, діла й вислови якого увійдуть в історію світу. Тому так важко, з притиском давалася йому любов до двоюрідного брата Андрія, який був королем.

Немає нічого гіршого, ніж бути так близько до трону – і не сидіти на ньому. Часто Стефан міркував, що волів би бути пастухом на віддаленій гірській луці, ніж сидіти одразу за королем. У другому ряді. Завжди позаду, весь час у тіні. Хоч і розумніший, і красивіший, і благородніший, і вихованіший, але все одно Стефан мав перебувати – в когорті, у плеяді, у почті, це було найважчим його тягарем, прокляттям – він був одним із. Тільки одним із. А не королем.

Усе життя минуло в цій його внутрішній боротьбі: треба любити свого брата і свого короля, але водночас безмежно важко не бачити на його місці себе. Його брат Андрій – гульвіса, тринькало державної казни, мстивий і нищий покидьок, який не цурався вбивати своїх ворогів отрутами, дарувати їм жінок, які ночами виймали із своїх суконь гострі ножі смерті, який пересварився з усіма оточуючими державами, який, урешті-решт, ненавидів свій народ, вважаючи його тупим і бездарним тяглом у плузі, котрий має забезпечувати його коштовностями й блиском королівського достатку. Це він, цей горе-король, цей чиряк на тілі народу, допровадив до війни, довгої, як пісня, і трагічної, як пиятика. У цій війні його держава втратила колонії й триста тисяч солдатів убитими, вісім років тривала вона, ця пухлина, яка поволі пожирала країну й людей. І ось минулого тижня вона закінчилася – Андрія вбили на полі битви. Хоча злі язика кажуть, що він був настільки п'яним, що сам упав із коня й наштрикнувся на спис убитого воїна.

Хай там як, а Стефан завжди вважав себе кращою кандидатурою на пост короля. Бо вихованіший, бо справді любить свій народ, бо позбавлений згубної тяги до вина й воєнного азарту, бо має родину й сина. Перші п'ятнадцять років усі чекали від короля Андрія сина, який би міг у майбутньому стати спадкоємцем престолу. Але сина все не було. Андрій поміняв трьох дружин, нарікаючи на їхнє безпліддя, аж поки всім навколо стало ясно, що прокляття безплідності висить саме на ньому, на королі. З того часу тверезим його ніхто не бачив, усіх трьох дружин стратили як державних зрадниць, а всім навколишнім країнам було оголошено жорстоку війну.

У Стефана ж був син, і придворні часто поглядали на нього, як на шанс для країни. Та Андрій правив так довго, що Стефан також устиг зістаритися, а його син, Юрій, вирости й стати дорослим чоловіком. Із часом Стефан усе більше втрачав інтерес до престолу, а відколи померла його дружина – взагалі збайдужів до зовнішнього життя, займався садівництвом у замиському палаці й тільки скрушно хитав головою, коли до нього долітали новини про чергові поразки Андрія на фронті. Тим часом його син Юрій став молодим офіцером, який фактично виріс на війні, став легендою для солдатів. Його мужність і звитяга несли славу про нього в народ, який ширив легенди про молодого небожа короля.

Світ складений з енергетичних посудин, у яких переливається сила життя, і здавалося, що поволі всі батькові мрії й найнахабніші сподівання передалися синові; Стефан чахнув між квітами свого саду в зітханнях за покійною дружиною, а Юрій ріс на полі бою серед крові й жорстокості. Стефан, загублений між саджанців і пелюстків, замазюканий і замріяний, забував, що належить до монаршої родини, а в жилах його тече блакитна, як небо, кров; його син Юрій натомість точно знав, що в жилах тече червоний вогонь крові, а в очах своїх солдатів бачив, що вони сприймають його наступним королем, і це тільки додавало йому сил у герці. Не було такої ночі, щоб він засинав, не уявляючи себе королем.

І ось король Андрій помер – насправді, байдуже в який спосіб – і не залишив по собі родини, крім них, Стефана і Юрія. Сталося те, чого Стефан чекав ціле життя, і вже добру половину життя чекав Юрій. Корона переходила до їхньої гілки сім'ї. Радів цьому і двір, і народ, і Юрій. Не радів тільки Стефан, який лежав у ліжку, намагаючись не видати Анжелі, що вже давно, а може, й взагалі – не спить.

IV

Це був ранок перед коронацією, і місто за вікном гучно до неї готувалося, немов намагаючись розбудити Стефана, але в ньому жило, жевріло єдине бажання. Анжела раптом поворухнулася, мовби намагаючись підвестися, але, наче зупинена кимось невидимим, за мить знову опустилася на стілець і залякла. Чомусь їй подумалося, що ще зарано. Ще кілька хвилин...

Стефан чув цю її погамовану спробу встати, тому серце камертоном розлило переляк у всьому його старечому тілі. Тепер у кімнаті знову нависла зловісна тиша, він хотів ковтнути слину, яка грудочкою страху назбиралася в його горлі, але не міг – боявся видати, що не спить. Так і лежав, затамувавши подих, з усіх людських і нелюдських сил напружившись і напружинившись.

Приблизно так само сиділа Анжела, покликана долею розбудити свого володаря, який сьогодні мав стати королем. У неї також у горлі набубнявіла гіркота сліз, яким ніколи звідти не вирватися. Жінка намагалася опанувати себе, але це їй не вдавалося – можливо, тому, що знала своє пружинне покликання запустити невідоротній механізм цього ранку.

Стефан лежав із почуттям останньої вдячності до цієї жінки, яка своєю холодною красою зігрівала його останній ранок. У житті чомусь завжди так, що мрії збуваються, але – чорт забирай! – не тоді, коли мають. Сьогодні він мав стати королем, а востаннє таке бажання він відчував добрячий десяток років тому, коли ще жила його дружина Марія. Зараз це йому вже було непотрібно, але виявилось, що це не їхній родині належить свята корона, а короні належить їхня родина. Отож, корона мала перейти від покійного брата до найближчого родича, таким чином узаконюючи спадок влади до іншої гілки сім'ї.

Ця корона зараз Стефанові видавалася терновим вінком. Він мав його надягти перед обідом під час урочистої меси в соборі, але пазурі й кігті долі вже зараз, у ліжку, дерли його чоло. Колись він уважав себе ідеальним претен-

дентом на престол, але зараз був би щасливим, якби Андрій продовжував правити. Колись родина і син робили його в очах придворної знаті фаворитом престольних перегонів, а зараз його рідний син ставав його прокляттям. Стефан уявив, як кровожерно сьогодні в соборі Юрій спостерігатиме за процесом коронації, і йому стало ще гірше. Така в минулому бажана корона нині ставала важливішою за нього самого, майбутнього короля.

Бо син Юрій ще тиждень тому, одразу ж по смерті Андрія, зібрав головних військових і домовився про підтримку. Згідно з його планом, вони мали повернутися до столиці, провести коронацію батька Стефана й таким чином передати корону до іншої гілки сім'ї, а одразу по цьому стратити німецького старого за собором. Аби в той же день проголосити королем улюбленця народу і війська Юрія.

Можна назвати це змовою чи путчем, але насправді це була коронація. І робітники під чорним сукном притягнули під собор не троянського коня і не сцену, а шибеницю. Шибеницю для короля, для Стефана. Повісити його мали ще в той час, коли народ викрикуватиме «Хай живе король!» І тоді на поміст вийде його спадкоємець, його коханий єдиний син Юрій.

Може, і справді краще бути пастухом на віддаленій гірській луці, ніж членом монаршої родини, але весь час у другому ряді, в тіні корони. Бо насправді вони належали короні, цьому проклятому і прекрасному шматку золота з діамантами. Так, вони належали короні, а не корона належала їм. Приблизно про це й думали Стефан і Анжела того ранку в залитій сяйвом кімнаті. Обоє боялися поворухнутися, щоб не запустити механізм долі, щоб не розпочати цей триклятий день. День коронації.

V

Це був ранок перед коронацією, і місто за вікном гучно до неї готувалося, немовби намагаючись розбудити Стефана, але в ньому жило, жевріло єдине бажання – не прокидатися.

24 липня – 9 листопада 2013 р.

